

Läkare tar magisk svamp för att bli bättre på jobbet

2026-01-21 05:50

Hundratals läkare och sjuksköterskor åker i hemlighet till Nederländerna för att testa magiska svampar. Tanken är att de ska kunna utföra psykedeliska behandlingar på hemmaplan – så fort det blir lagligt.

Den första tryffelsessionen sker redan första kvällen.

Marko Besir, 40, ligger i badrock på en vinröd madrass. Runt omkring honom gör sig andra läkare, psykologer och sjuksköterskor sig bekväma med kuddar och filtar.

Ur högtalarna strömmar lugnande musik.

Bredvid sig har han en skål med små färska tryfflar. De innehåller psilocybin, en substans som kan ge starka hallucinationer och rubba tidsuppfattningen. Hemma i Sverige är den narkotikaklassad men på kursgården utanför Amsterdam är den laglig.

Han har aldrig tagit svamp tidigare men känner sig trygg eftersom han har läst på. Däremot var sambon först orolig för att han ska bli galen.

– Men jag visste tillräckligt mycket om det, så jag var inte rädd för att jag skulle bli överfrälst eller personlighetsförändrad eller något sånt där.

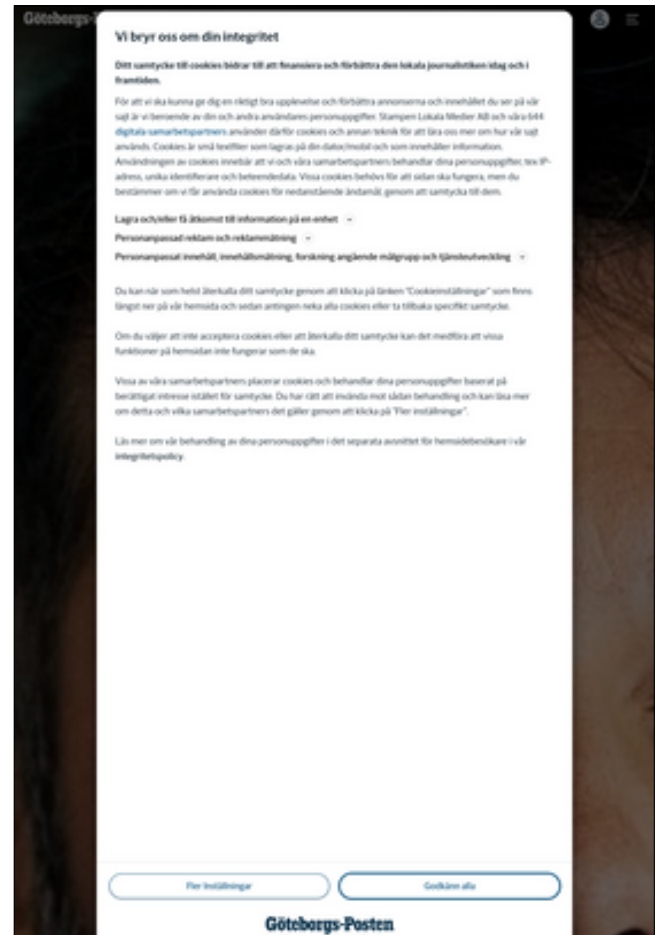
Till vardags arbetar han som läkare i primärvården och har mött många med en kombination av missbruk och svåra psykiska sjukdomar. Vissa tror han skulle ha nytta av psykedelisk behandling.

Själv beskriver han sig som en utforskande typ. Nu vill han veta hur det faktiskt känns.

– Jag ville se vad det var för något, från mitt eget perspektiv. Precis som med vissa mediciner jag förskriver är det svårt att veta hur det känns att ta dem utan att ha tagit dem själv.

Gruppen gör några meditations- och

Retriever

andningsövningar. Sedan sväljer Marko en svampbit, sätter på sig ögonmasken och väntar på att något ska hända.

Kan införas om fem år

Retreatet arrangeras av det svenska företaget Nysnö, som sedan 2021 utbildar vårdpersonal i psykedeliska behandlingar. Deltagarna betalar drygt 50 000 kronor för fyra dagar med tryffelsessioner, föreläsningar och samtal.

Det är en del av ett program som pågår i fem veckor.

Snittåldern ligger strax under 50 år och bara ett fåtal har tidigare erfarenhet av psykedeliska droger. Många har hittat hit via kollegor eller vänner.

– Inom fem, sju år har vi den här typen av

behandlingsmetoder på något sätt i vården. Vårt mål är att det då ska finnas läkare, sjuksyrror och psykoterapeuter med personlig erfarenhet och kunskap, som inser vad det här handlar om, säger Nysnös vd Jesper Råback.

Han jämför med att psykologer går i egen terapi eller barnmorskor som får en annan förståelse efter att själva ha fött barn.

Så går ett retreat till

Företaget erbjuder retreats för både privatpersoner och vårdpersonal. De hålls på en kursgård i Nederländerna där preparatet är lagligt.

Innan måste alla deltagare lämna in en hälsodeklaration och genomgå minst en intervju för att säkerställa att det är lämpligt att de deltar.

Därefter har alla ett förberedande individuellt samtal och två gruppträffar. De deltar även i två seminarier om det aktuella forskningsläget.

Själva lägren pågår i fyra dagar. Utöver tryffelsessionerna finns möjlighet till enskilda samtal, promenader, andningsövningar och meditation.

Hittills har över 200 vårdpersonal deltagit.

Vissa vårdanställda berättar öppet om lägret, andra åker i hemlighet. Jesper Råback menar att vårdpersonal bör tänka igenom konsekvenserna innan de berättar för chefer och kollegor.

Ämnet är kontroversiellt och det finns skeptiska arbetsgivare.

– Om man har en öppensinnad chef som man har en god relation till finns det säkert möjlighet att prata om det. Annars skulle jag inte rekommendera det. Jag vill inte att någon ska råka i svårigheter för att den deltagit i våra program.

Trött och fnissig

På madrassen börjar Marko Besir känna sig trött och fnissig. När han ser sig omkring noterar han att de andra verkar ha mycket intensivare upplevelser. Efter en stund avbryter han sessionen och lämnar rummet med känslan: "Var det inte mer än så?".

Han går till gårdens orangeri. Då känner han att någonting har förändrats.

– Det var som att jag verkligen kunde se saker för första gången. Annars när man tittar på grejer så tänker man att "där är en stol, där är en buske, där är solen". Men jag blev alldeles fascinerad över hur vackert allting var, att naturen aldrig gör ett estetiskt misstag.

Musiksmaken förändrades

Två dagar senare lägger han sig på madrassen igen. Den här gången får han en högre dos och en starkare effekt.

– Jag hade en extatisk upplevelse av en sorts total självklarhet. För första gången i mitt liv förstod jag den sanna innebörden av ordet tacksamhet. Allting var väldigt självklart. Det var som en sorts... Det är svårt att förklara.

Upplevelsen håller i sig de kommande månaderna.

Marko Besir går omkring med en sinneshärva han inte känt tidigare. Hans musiksmak förändras och han uppskattar naturen på ett annat sätt. Samtalen med andra människor blir djupare och enklare.

– Tidigare hade jag en sorts lättantändlig frustration och ilska, men den mildrades. Den försvann inte helt och hållet men den var inte alls ett problem längre.

Från magi till modern medicin

Psilocybin har använts inom magiska ritualer i tusentals år. På 1970-talet narkotikaklassades många psykedeliska substanser vilket dämpade

forskningsintresset. På senare år har det tagit fart igen.

Nu finns förhoppningar om att magiska svampar ska revolutionera modern medicin.

Särskilt starka är förväntningarna vid depression. Sjukdomen drabbar var femte svensk och skördar många liv, men för många hjälper varken medicin eller terapi.

– Den mest uppenbara fördelen med psykedelisk terapi är att patienter som inte har svarat på annan behandling får möjlighet att pröva något annat. Till skillnad från annan läkemedelsbehandling är det inte bara symptomdämpande utan kan vara genuint terapeutiskt, både under själva rusen och i terapin efteråt. Så det är en mer ordentlig behandling av problemen, säger Pehr Granqvist, professor i psykologi vid Stockholms universitet.

Det finns även förhoppningar att psykedeliska upplevelser kan hjälpa personer med missbruk, dödsångest och kronisk smärta. Anledningen är att de kan ruska om hjärnan och bryta destruktiva tankemönster.

Kan ge ångest, yrsel och illamående

Enligt Giftinformationscentralen kan psilocybinhaltiga svampar ge besvär som ångest, yrsel och illamående. Bizarra hallucinationer kan dyka upp som obehagliga minnen flera månader senare.

Dessutom går det aldrig att ångra en psykedelisk behandling.

Eftersom psykedeliska upplevelser är utmanande kan de vara skadliga för personer med svåra trauman, psykosproblem eller bipolaritet.

– Man blir inte traumatiserad av SSRI, men man kan bli det av psykedeliska preparat om man är skör. Tyvärr är ju många personer med psykiska störningar sköra så för dem kan det vara riskfyllt, säger Pehr Granqvist.

Detta är Psilocybin

En hallucinogent ämne som bland annat finns i slätskivlingar.

Den som använder det kan få hallucinationer, förändrad tidsuppfattning och tankeverksamhet och perception. Effekten varierar mellan olika personer och kan bero på var man är och hur man mår innan.

Svampar som innehåller psilocybin kallas ofta "magiska svampar" på grund av dess hallucinogena effekter. Effekterna kommer oftast inom 30 minuter och kan pågå i 4-6 timmar.

Psilocybin är narkotikaklassat i Sverige. Det är olagligt att inneha, sälja och plocka svamp som innehåller ämnet.

En person som tar svamp i ett land där det är tillåtet kan inte dömas för det i Sverige.

Källa: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Svårt att studera psilocybin

Nyligen avslutades en stor studie vid Karolinska institutet om psilocybin mot depression. Patienterna fick psilocybin eller placebo under övervakning och testades före, under och efteråt.

De första resultaten visar att en dos kan ge effekt mot depression under flera veckor.

Problemet med att studera psykedelisk behandling är att både deltagare och forskningsledare förstår vilka som fått svamp respektive placebo.

– Det är likadant när man studerar effekten av opiater, som används för smärtproblem och för att söva patienter. Det är lätt att gissa sig till vem som fått vilket preparat, säger Pehr Granqvist.

Det finns även etiska bryderier.

En person som behandlas med psykedeliska preparat hamnar i ett sårbart tillstånd, vilket ger behandlaren ett stort ansvar. Det uppstår också ett starkt beroendeförhållande mellan dem.

Företaget Nysnö har en rad etiska principer, som att undvika privata relationer med deltagarna. Dessa måste även genomgå en screening innan som ska blotta eventuella medicinska eller psykologiska risker, berättar vd:n Jesper Råback.

– Screeningen handlar bland annat om huruvida det här är en bra idé för personen, baserat på omständigheterna i livet. Har personen tillräckliga resurser att klara av en otroligt kraftfull emotionell djupdykning i sig själv?

Hur ser du på att ni erbjuder deltagarna ett preparat som är förbjudet i Sverige?

– Å ena sidan tycker jag att den svenska lagstiftningen kring psykedeliska preparat baseras på okunskap och fördomar. En slags allmän generalisering av narkotikaklassade preparat. Jag tror att om man skulle se det för vad det är och inte bara betrakta det som ett missbrukspreparat, så skulle man ha en annan syn på det, säger han och fortsätter:

– Å andra sidan så tror jag det skulle leda till mycket problem att bara släppa det fritt nu. Jag skulle inte säga att det bör göras. I Holland finns en helt annan kultur där det här har funnits med, eftersom det alltid har varit godkänt. Där finns det en annan kunskap och mindre fördomar.

Jesper Råback poängterar att det är viktigt med en trygg och stödjande miljö om psilocybin skulle börja användas inom vården.

– Det går inte bara att skicka med personen de här preparaten och tänka att de löser det. Det vore snarare ett sätt att försvåra för personerna och i värsta fall förvärra problematiken än förbättra den.

Han ser snarare framför sig övervakade sessioner med noggrann förberedelse och ambitiös uppföljning. Det är ett dyrt och resurskrävande arbetssätt som knappt existerar inom svensk sjukvård idag.

Läkaren Marko Besir är inne på samma spår. Det har gått ett drygt halvår sedan hans svampsession. Trots hans positiva upplevelse menar han att man måste vara "otroligt försiktig" om det skulle införas i vården.

– Man vill ju alltid göra en industri av sånt här. Jag kan inte föreställa mig ett värre öde för psilocybinet än att det skulle förskrivas av en psykiater på öppen mottagning, att patienten hämtar ut sitt läkemedel på apoteket och går hem och tar det.

Lär inte testa igen

I sitt yrke märker han en viss förändring efter sin psykedeliska erfarenhet. Under patientsamtal är han mer närvarande och förstående.

Det har blivit tydligare för honom att psykiskt sjuka personer behöver mer än tabletter och enstaka terapisamtal.

– Om jag gör en tarmutredning eller möter någon med öroninflammation får inte min erfarenhet av psilocybin någon inverkan på hur jag undersöker eller behandlar patienten. Men jag har ett annat förhållningssätt till affektsjukdomar, som ångest, depression, tvång och posttraumatisk stress.

Han tror inte att han kommer att ta något psykedeliskt preparat igen. Dels för att det svårt att kombinera med livet som heltidsarbetande trebarnspappa, dels för att han redan fått ut det han ville.

– Men om jag någonsin skulle hamna i bekymmer jag hade svårt att lösa själv alternativt om det var ett annat ämne jag var intresserad av att uppleva hade jag varit öppen för det.

Optional[© Göteborgs-Posten Plus]

Alla artiklar är skyddade av upphovsrättslagen. Artiklar får ej distribueras utanför den egna organisationen utan godkännande från

Retriever eller den enskilde utgivaren.

Klicka här för att läsa webartikeln.